

KAPITTEL 6

Hva sier de selv? Barn og unges egne stemmer

Hvordan ville barn og unges kulturtilbud se ut dersom de selv fikk full myndighet til å definere og forme det? Med utgangspunkt i vår undersøkelse i Drammen beskriver vi her hvordan unge selv vurderer det kulturtilbudet de har tilgang til, hva de selv mener må til for at de skal benytte seg mer av det, og hva de kunne ønske seg mer av eller i stedet for. Her diskuterer vi også det dilemmaet eller skjæringspunktet som ligger i alt kulturarbeid, all kulturpolitikk og alt pedagogisk arbeid – forholdet mellom å bestemme over og å la bestemme; forholdet mellom å tilby det som etterspørres, og det man mener de unge behøver.

Å få unge i tale om kulturopplevelser

Et første steg for å få kunnskap om hvordan barn og unge opplever det kulturtilbudet de tilbys, er å spørre dem om det. Det er et selvsagt, men ikke nødvendigvis enkelt, steg. For hvordan spør vi for å få relevante og substansielle svar? Og hvordan skal vi tolke svarene?

Som mennesker med ulike utgangspunkt, bakgrunner og forståelsesrammer opplever vi kunst og kultur på ulike måter. Å bli utfordret på å sette ord på kunst- og kulturopplevelser, kulturmøter og egen kunstneriske eller kulturelle aktivitet kan være krevende selv for voksne. Noen kunsterfaringer lar seg rett og slett ikke beskrive med ord. Andre bør ideelt sett forbli i ens eget eie, fordi man kan oppleve at de forringes dersom man blir tvunget til å analysere og verbalisere dem. Når vi spør barn og unge om deres egne opplevelser, støter vi også på en rekke andre utfordringer. Hva har det for eksempel å si at det er voksne som spør; svarer barn og unge det de tror vi vil høre? Som voksne er vi til en viss grad fremmede for barn og unges forståelsesverden, og vår egne erfaringer fra da vi selv var barn eller unge, er ofte utdaterte og kan i liten grad benyttes; så hva betyr utsagnene deres egentlig? Og sist men ikke minst, hvordan

skal vi innenfor en som regel kort tidshorisont, slik de fleste forskningsbudsjetter definerer, klare å skape den tilliten som er nødvendig for at unge informanter skal åpne seg; hvordan skal vi få svar som ikke er overfladiske eller useriøse (Haugsevje et al., 2018; Heian et al., 2016)?

Refleksjoner av denne typen er det viktig å ha gjort seg før man henvender seg til barn og unge. I tillegg til å være sensitiv for barn og unges uttrykksformer og den maktasymmetrien som preger relasjonen mellom forsker og ung informant, kan det også være klokt å ikke satse alt på ett kort, men å henvende seg på ulike måter. I prosjektet som danner utgangspunkt for denne boka, har vi gjennomført både spørreundersøkelse, gruppeintervjuer og deltagende observasjon. Sett under ett har dette ført oss nærmere en forståelse av hvordan barn og unge opplever kulturtilbudet sitt, hvordan de vurderer det, og hva de kunne tenke seg å endre på.

Gjennom å presentere og diskutere noen av de åpne, kvalitative svarene fra spørreundersøkelsen vil vi på de neste sidene også gi noen innblikk i hvordan man kan gå fram når barn og unges stemmer skal undersøkes, og hvilke dilemmaer det fører med seg.

Ungdoms egne vurderinger av Den kulturelle skolesekken

I vårt forskningsprosjekt har vi bedt barn og unge i Drammen om deres egne vurderinger av mange ulike kulturtilbud. Noen av spørsmålene i spørreundersøkelsen til 9. trinn handlet om de kunst- og kulturopplevelsene elevene hadde fått gjennom Den kulturelle skolesekken (DKS). I det følgende går vi i dybden på hva som kom ut av disse spørsmålene. Vi velger spørsmålene om DKS av flere grunner. For det første er DKS det eneste offentlige kulturtiltaket alle barn i Norge forholder seg til uavhengig av bostedskommune. Fordi tilbudet er lovpålagt, og gis i skoletiden, får alle barn dette – om de ønsker det eller ikke. Alle andre tilbud, selv folkebiblioteket som er et gratistilbud med lav terskel, krever et minimum av brukerinitiativ. For det andre er DKS kronexemplet på et kulturtiltak der kulturpolitiske idealer og nasjonale føringer møter lokal virkelighet og kommunale praksiser. Og, endelig, er det i dag flere

kommuner som gjennom 100 %-kommuneordningen har et eget ansvar for DKS-tilbudet. DKS er således et eksempel med høy relevans for alle landets kommuner.

I spørreundersøkelsen til 9. trinn ble det stilt tre spørsmål om Den kulturelle skolesekken. De to første var avkryssningsspørsmål formulert slik: «Har du hørt om Den kulturelle skolesekken?» og «Visste du at Den kulturelle skolesekken formidler kultur (teater, konserter osv.) til skolen din?» En stor andel av elevene hadde, ikke overraskende, hørt om Den kulturelle skolesekken. 91% svarte «Ja» på dette spørsmålet. En litt lavere andel, 79 %, svarte «Ja» på spørsmålet om de visste at DKS formidler kultur til deres skole.

Det tredje spørsmålet var formulert som et åpent spørsmål: «Hva synes du om Den kulturelle skolesekken?» Et bredt utvalg av svarene er gjengitt, lett redigert, i boksen på neste side. Generelt kan vi si at vi fikk en relativt vid spredning i svarene på dette spørsmålet. En god del hadde ingen bestemt oppfatning om DKS-tilbudet, en god del syntes det var dårlig eller kjedelig, mens en god del var positive. Enkelte svar er korte og generelle, som for eksempel «Helt greit» eller «Kjempefint!!». Andre er lengre og mer spesifikke, som for eksempel: «Jeg synes egentlig det er ganske kjedelig, og synes det er dumt at vi må gå til Union hver gang vi skal se på noe. Som oftest har jeg ikke noen interesse av på se på hva det er og føler det egentlig er for barn som er mindre enn meg.» Noen svar antyder at tilbudet ikke oppleves som relevant, for eksempel at det bommer på aldersgruppen det retter seg mot, slik sistnevnte sitat er et eksempel på. Andre viser gjennom sine svar at de opplever tilbudet som bra, men at kvaliteten på opplevelsene kan svekkes av andre årsaker, som for eksempel i følgende svar: «Den kulturelle skolesekken er veldig bra, men blir ofte ikke tatt på alvor av medelever, pluss at det ikke er så ofte det er forestillinger.» Svarene viser også et stort spenn i hvor mye elevene velger eller evner å uttrykke, fra det endimensjonale «Teit» til det nyanserte og mer modne: «Kjedelig. Jeg er på noen av forestillingene med skolen, og de er kjempekjedelige. De prøver altfor mye å være morsomme men de er det ikke, de er bare tragiske. Men det er allikevel en fin påminner om hvorfor vi burde fullføre skolen, og få bra karakterer.»

Ser vi svarene under ett, kan vi fastslå at elever på 9. trinn er like forskjellige som voksne. Noen stiller seg mer åpne for kunstopplevelser enn andre. Noen liker dans, andre liker musikk. Noen synes det er kjedelig med rar kunst de ikke forstår, andre synes det rare og krevende er interessant. Noen husker ikke så godt hva de har opplevd, andre har konkrete minner fra DKS som de knytter sine vurderinger til. Noen har tilgang på et ordforråd som er egnet til å beskrive opplevelsene, andre har i mindre grad tilgang på dette. Hva de faktisk følte og tenkte da de satt der og opplevde forestillingene eller konsertene, får vi strengt tatt ikke vite gjennom disse svarene. Men en viss pekepinn om de samlede inntrykkene de sitter igjen med, det får vi tross alt.

En tilbakevendende problemstilling med obligatoriske spørreundersøkelser som dette er at de besvares også av respondenter som ikke ønsker eller gidder å svare på en seriøs måte. Som omtalt i kapittel 4 var det flere svar som åpenbart kunne lukes ut som tulle svar. Disse svarene utgjør ikke noe stort problem i analysearbeidet. Det er knyttet større utfordringer til alle de svarene som man ikke helt kan vite om er ment seriøst, useriøst eller ev. ironisk. Respondenter som hadde svart på en rekke spørsmål på en måte som vi valgte å tolke som useriøst, ble tatt helt ut av analysen. Blant svar som dermed ble ekskludert, var for eksempel:

- kjedelig ikke nok porn
- jeg syntes den er veldig bra fordi, jeg får pult mye!!
- det er noe fuckings kjedlige greier. Jeg hater det så mye at jeg vil drepe meg selv hver gang jeg hører om det fuckings drittet. håper de som lagde dør
- fakka
- det er dritt som helvetes drittsekker jobber for
- dorlig
- De har dårlige forestillinger, og flasken dem gir oss er veldig liten.
- Ingen formening egentlig, synes bare at man aldri hører noe om det. Jeg er mer atletisk enn skuespiller.
- ikke on dritt
- drit bra

En rettesnor bør uansett være at man tar informantenes utsagn på alvor, selv om ordvalget og refleksjonsnivået synes litt svakt. Noen ganger betyr kanskje «kjedelig» eller «dritt» ikke noe mer enn nettopp det.

Spørsmål: Hva synes du om Den kulturelle skolesekken?

- Jeg synes det er bra, men kunne vært oftere.
- Jeg syntes det er bra, for da får vi bedre utvikling.
- Gøy å se på forestillinger og konserter :)
- Ikke noe.
- Dårlig, og kjedelig.
- Den er grei, ikke bra, men grei.
- Burde ha litt mere spennende.
- Greit når de har en morsom forestilling, men det kan også være litt kjedelig. Men når de danser er det kjempegøy.
- Jeg liker den kulturelle skolesekken. Den gjør hverdagen litt mer spennende.
- Det er noen ganger underholdende, men ikke alltid.
- De gjør en dårlig jobb, det hadde vært bedre hvis de gjorde det oftere og gjøre det elevene ønsker.
- Jeg syntes det er ganske artig å ha siden jeg får lært et par nye ting, også er det veldig morsomt å se på.
- Synes det er kjempebra! Men synes det burde bli flere konserter, teater eller lignende. Det er jo kjempekult! Og man liker å gjøre sånne forskjellige ting på skoletiden istedenfor å sitte og jobbe hele tida.
- Jeg synes de har mange morsomme og underholdende forestillinger.
- Både kjedelig og morsomt. Det spør om det de driver med, altså en forestilling eller Konsert og så videre. Det som ikke interesserer meg gjør jo alt bare kjedeligere for meg.
- Helt grei. Hadde helt fint klart meg uten, men det er gøy når vi har besøk da.
- Bra å ha.
- Jeg er ikke så glad i slike ting.
- Ganske kult.
- Dritbra.
- Ingen ting.
- Jeg skjønner ikke greia.
- Ingen Kommentar.

- Gøy å bli med på å se, noen ganger får vi lov til å gjøre noe, og det er gøy!
- Jeg synes det de arrangerer er kjedelig.
- Jeg er ikke noe kunstner så for meg er det ikke så viktig.
- Helt grei.
- Det er et bra tilbud.
- Det er ganske bra og det er gøy å være på disse tingene.
- Bra! Men det er litt kjedelig i lengden!
- Kjedelig til tider!
- Det virker som det er mest for de som liker media og det er jo ikke alle som gjør det og da er det litt dumt.
- Helt greit.
- Kjedelig!
- Vet ikke noe om hva det er, har bare hørt om navnet.
- Jeg synes de fleste forestillingene og konsertene er ganske rare og kjedelige. Det hadde vært bedre med ordentlige skuespill og ikke bare sånn musikk og sang.
- Det er litt kjedelig for min del.
- Jeg syntes det er bra at Den kulturelle skolesekken lar oss gjøre andre ting enn å bare sitte inne men oppleve ting som f.eks. dra på konserter.
- Teit.
- Jeg synes egentlig det er ganske kjedelig, og synes det er dumt at vi må gå til Union hver gang vi skal se på noe. Som oftest har jeg ikke noen interesse av på se på hva det er og føler det egentlig er for barn som er mindre enn meg.
- Kjedelig. Jeg er på noen av forestillingene med skolen, og de er kjempekjedelige. De prøver altfor mye å være morsomme men de er det ikke, de er bare tragiske. Men det er allikevel en fin påminner om hvorfor vi burde fullføre skolen, og få bra karakterer.
- Kjempefint!!
- Jeg syntes mye av det er bra, men det er som oftest kjedelige og uinteressante forestillinger eller konserter.
- Jeg synes den kulturelle skolesekken blir en scene for amatører, som er bra, men allikevel burde forestillingene spres mer, for å få mer «profesjonelle» forestillinger.
- Den kulturelle skolesekken er veldig bra, men blir ofte ikke tatt på alvor av medelever, pluss at det ikke er så ofte det er forestillinger.

Hvordan mener ungdom selv at det lokale kulturtilbudet bør utvikles?

Et spørsmål i undersøkelsen var et åpent spørsmål om personlige ønsker for det lokale kulturtilbudet de har tilgang på i fritiden: «Hva kunne du tenke deg å gjøre mer av?» Et bredt utvalg av svarene er gjengitt i lett redigert form i boksen nedenfor.

Spørsmål: Hva kunne du tenke deg å gjøre mer av?

- Jeg kunne hatt litt mer teater. Trinnet mitt mistet også valgfagene våre på grunn av de nye elevene i 8. som trengte lærerne til nye opplegg.
- Game, lese bok, sove.
- Jeg danser mye og er fornøyd med det vil ikke gjøre noe annet.
- Å dra på konserter.
- Jeg vil ha et tilbud der alle nye elever på kulturskolen(musikk) får en bedre sjanse til å spille konserter.
- Ingenting som jeg vet om, unntatt starbucks kanskje hvis det teller.
- Spille mer fotball. Funnet på forskjellige aktiviteter og møter for alle ungdom. Flere hundredressur-møter.
- At dere bytter kunstgresset på Fjellbanen.
- Parkour-trening. Har du eller de folka som spør disse spørsmålene tenkt å gjøre noe med det så SØK: PARKOUR på youtube! eller søk freerunning og da trenger man en trener. Vet om en på Galterud skole.
- Ikke noe spesielt, men jeg syntes ikke at friidrettsbanen skal flyttes ut av sentrum. Det flotte idrettsområdet fortjener ikke å ødelegges av 300 boliger!
- Kunne hatt litt mer arrangementer for ungdommer. En klubb med litt musikk og lys eller noe, folk drar jo til Mjøndalen for å dra på «fest».
- Sted i byen hvor ungdommer kan få være med venner, uten å få kjeft av andre!
- Flere fritidsklubber hvor man kunne møttes, hatt fester, bursdager, spillkvelder, filmkvelder osv.
- Driter i kultur.
- Mer kulturtilbud i skolen.

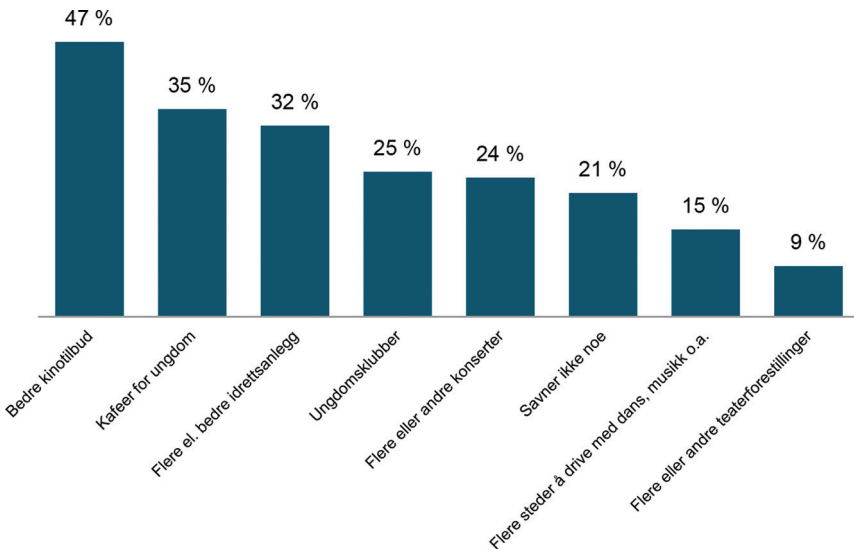
Ønskene som kommer til uttrykk i svarene, er delvis svært konkrete og nødvendigvis preget av de personlige interessene til elevene. Enkelte vil ha arenaer eller arrangementer tilpasset sin egen aldersgruppe, mens

andre vil ha tilbud innenfor et gitt interessefelt. Noen knytter også egne ønsker direkte til skolens tilbud. Atter andre etterlyser tilbud som vanligvis ikke blir betraktet som et kulturtilbud, for eksempel Starbucks.

Også til dette spørsmålet kom det svar som ble ekskludert som følge av den generelle rensingen som ble gjort. Blant disse svarene var det flere svar som holdt et lite saklig nivå og i et seksualisert språk, som var vanskelig å bedømme om var ment seriøst eller ikke. Men det fantes også lengre refleksjoner med høyst relevant innhold, for eksempel dette:

- Ha mere å gjøre lokalt. Det irriterer meg at jeg som bor i Åssia må helt ned til byen for å dra på biblioteket, kinocity eller drammensbadet. Mamma og pappa har ikke alltid tid til å kjøre meg til byen hver dag etter jobb, det hadde vært mye bedre hvis du bare kunne gått selv. Jeg er ikke stor fan av buss, fordi bussen i Drammen er fucked up, for bare litt siden var jeg i en buss som ikke hadde en sjåfør som kunne kjøre. Bussjåføren kjørte i en personbil! Ikke nok med grette bussjåfører, han nektet oss adgang! Dette er utrolig irriterende!!

Det åpne spørsmålet ble fulgt av spørsmålet om hva slags kultur- og fritidstilbud elevene savnet i Drammen. Her ble det gitt faste svaralternativer i tillegg til muligheten for å skrive inn andre ting i et åpent felt. Svarene fordelte seg som vist i figur 6.1.

Figur 6.1. Ønsker om endring eller utvikling av kultur- og fritidstilbud.

Her var det mulig å krysse av for flere alternativer, slik at summen av disse prosentene blir langt over 100. En femtedel av de som besvarte dette spørsmålet, oppga at de ikke savnet noe, mens de øvrige fire femtedelene enten hadde spesifikke ønsker som de satte opp under Andre ting, eller de krysset av for noen av de oppgitte alternativene. Som vi ser, kommer ønsket om et bedre kinotilbud høyt opp. Det er også nokså mange som ønsker seg flere kafeer eller klubber for ungdom, flere eller bedre idrettsanlegg og flere eller andre konserter. Dans- og teatertilbud er det vesentlig færre som har markert at de ønsker mer av.

Hva er det så elevene skriver i kategorien for Andre ting? Dette spørsmålet overlapper delvis med spørsmålet om hva elevene kunne tenke seg å gjøre mere av. Noen av svarene i den åpne kategorien for ønskede tilbud var de følgende:²

Spørsmål 15: Hva slags kultur- og fritidstilbud savner du i Drammen?

- Idrettsanlegg
- Rulleskiløype i Drammen
- Møtested for gamere
- Hockeyhall!
- Sangpedagog
- Paragliding for ungdom
- Basketball
- Starbucks
- Flere steder der man kan gjøre parkour/free running
- Kunstsoler
- KFC [Kentucky Fried Chicken]
- Fotballbaner
- 50-talls cafe
- Landhockey
- Fotballtreninger og volleyballtreninger
- Fotballag for jenter
- Flere badesteder for bare damer/jenter
- Fotball og basketball-turneringer
- Bedre motorcrossbane
- Treningscenter
- Idrettsklubber
- Kulturkort
- Buss til Gulskogen fra Konnerud
- Sted i byen hvor ungdommer kan få være med venner, uten å få kjeft av andre!
- Basketballbaner ute
- Mer skumparty eller party
- Fotballarrangementer
- Jeg synes at friidrettsbanen skal bli pusset opp, men ikke flyttes!

² Svarene er lett redigert for stave- og orddelingsfeil o.l.

• Spillklubber	• Bra busser og hyggelige bussjåfør- rer som ikke er veldig gretne!
• Flere moskeer	• Flere kunstskoler
• Go-cart	• Fester for ungdommer
• Mer paintball	• Mer LAN-party
• Flere tennisbaner	• Nok snø i skibakkene
• 14 års grense på akro	• Innebandy
• McDonalds på Konnerud	• Innefotballbane
• Ridesenter	• Klatring og boksing
• Diskoteker	• Kampsport
• Tivoli	• Akebakker
• Uteaktivitet som Urban Exploring	• Akebakker
• Håndball	• Klatrepark, paintball i skogen, skyteklubb for voksne og ungdommer
• Fotokurs	
• Turnhaller	

Som vi ser, er også disse svarene preget av varierte og konkrete ønsker. Flere etterlyser anlegg for spesialiserte idrettsaktiviteter eller arenaer for sosialt samvær, fest og spising. Mange av ønskene er knyttet til tilbud som vanligvis leveres av private aktører i et kommersielt marked, ikke av kommunen, for eksempel paintball. På listen finner vi også ønsker om skjermbasert aktivitet, for eksempel gaming eller LAN-party, men det er omtrent like mange som nevner aktiviteter innenfor mer tradisjonell kunstoppplæring, for eksempel sangundervisning og kunstskoler.

Hva er de største barrierene for økt bruk ifølge ungdom selv?

For å etterspørre hva som med fordel kunne blitt endret for at lokale arenaer og tilbud kunne blitt brukt oftere, stilte vi dette spørsmålet: «Hva skal til for at du skulle bruke de følgende tilbudene oftere?» De aktuelle tilbudene var listen over de lokale arenaene som ble brukt i tidligere spørsmål: Matendo, G6o, Attic, Fjell bibliotek, Nøstedhallen,

Drammensbiblioteket, Drammens Teater, Drammen kulturskole og Union Scene.

For hver av disse arenaene ble det gitt åtte alternative svarmuligheter: 1. At det var lettere å komme seg dit, 2. at det var billigere eller gratis, 3. at de hadde åpent lengre eller oftere, 4. at de hadde andre tilbud som passet med min smak, 5. at det var andre folk der, 6. at jeg fikk lov av foreldrene mine, 7. ikke aktuelt uansett, 8. vet ikke.

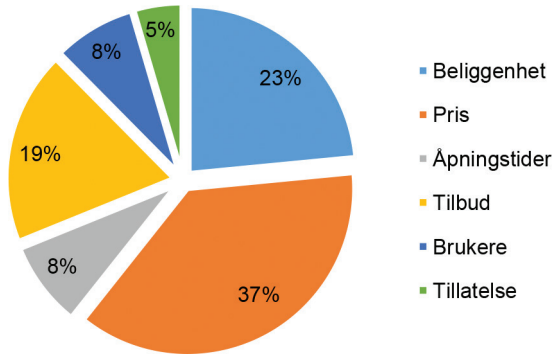
Dette spørsmålet gir ganske komplekse svar, siden ni arenaer kan vurderes på åtte ulike måter. For å illustrere svarene på dette spørsmålet kan vi sortere svarene på hvilke arenaer det menes noe om, eller på hva som kunne økt deltagelsen. Dersom man sorterer svarene ut fra mulige årsaker til økt deltagelse, fordeler svarene seg som vist i figur 6.2.

	Drammens- biblioteket	Fjell bibliotek	Drammen kulturskole	Matendo	G60	Nøsted- hallen	Union Scene	Drammens Teater	Kino City	
Beliggenhet	29 %	9 %	7 %	5 %	5 %	12 %	9 %	9 %	15 %	N=304
Pris	5 %	2 %	9 %	2 %	4 %	4 %	9 %	13 %	52 %	N=482
Åpningstider	47 %	11 %	3 %	3 %	6 %	11 %	8 %	5 %	7 %	N=106
Tilbud	17 %	4 %	12 %	5 %	6 %	6 %	23 %	17 %	10 %	N=242
Brukere	15 %	6 %	15 %	6 %	10 %	9 %	16 %	12 %	13 %	N=102
Tillatelse	10 %	10 %	10 %	12 %	14 %	8 %	10 %	12 %	14 %	N=59

Figur 6.2. Mulige endringer for økt bruk av lokale arenaer. N = antall respondenter som har krysset av for en mulig endringsfaktor.

For mange av arenaene er prosenten som krysser av for «ikke aktuelt uansett», høy. I denne oversikten er ikke aktuelt- og vet ikke-svarene utelatt. Det vi dermed får en oversikt over, er på den ene siden hvor viktige de ulike mulige barrierene vurderes å være, og på den andre siden hvordan disse barrierene vektlegges for de ulike lokale arenaene. Vi ser f.eks. at pris vurderes som svært viktig, og spesielt for kinotilbudet. Vi ser også at åpningstider vurderes som viktigst for Drammensbiblioteket og tilbudet vurderes som vesentlig for Union Scene.

En annen måte å illustrere elevenes vektlegging av ulike barrierer eller terskler for bruk av tilbudene er å samle antallet som krysser av for enten beliggenhet, pris, åpningstider, tilbud, brukere eller tillatelse. Det kan gi oss en grovkornet illustrasjon på hvilke terskler som vurderes som mer eller mindre viktige. Figur 6.3 viser hvordan disse ulike vektlegges:

Figur 6.3. Vektlegging av ulike terskler for økt bruk av lokale tilbud.

Denne figuren viser altså hvordan de ulike endringsfaktorene vektlegges av de som har krysset av for slike. Som vi ser, er de tre viktigste mulige endringene som blir oppgitt, pris, beliggenhet og tilbud. Her er det samtidig viktig å minne om at den relative vektleggingen av disse faktorene altså varierer med de ulike tilbudene, som vist ovenfor.

I tilknytning til dette spørsmålet ble det også stilt et åpent spørsmål om det kunne være andre ting som kunne gjort at disse tilbudene ble brukt oftere. Her svarte et stort antall av elevene «nei» eller «vet ikke». De svarene som pekte på konkrete endringer, nevnte nesten uten unntak pris, delvis tilbudet, men også bussbilletter for å komme seg til de ulike arenaene, med andre ord ikke så ulikt slik det ble svart i avkrysnings-spørsmålet. Pris, beliggenhet/transport og tilbudets innhold gikk igjen som faktorer det ble lagt vekt på også i intervjuer med både ungdom og kulturarbeidere. Dette vil vi gå mer inn på i neste kapittel.

Avslutningsvis ble det også stilt et åpent spørsmål om mer tradisjonell kulturbruk i den aldersgruppen elevene representerer: «Hvorfor tror du såpass få på din alder går på teater, konserter og utstillinger?» Et bredt utvalg av svarene er gjengitt i boksen under.

Spørsmål X: Hvorfor tror du såpass få på din alder går på teater, konserter og utstillinger?

- Å ha tid, det er veldig mye som skjer om dagen.
- Fordi det er mye annet å finne på.
- For de har interesse for det.

- Fordi det kanskje ikke er så kult å like musikk, teater osv. De fleste vil jo bare spille fotball eller game.
- Fordi det er for få spennende ting der.
- Ikke alle liker det og andre kan synes det er teit.
- Fordi det er kjedelig.
- Fordi det er kjedelig, dyrt og det er andre ting som er morsommere.
- Det er dyrt, hvis man bare skulle på en teater tur med venninner. Dårlige forestillinger
- For man gidder ikke å bruke 34 kr på buss.
- Fordi de er mer glade i å gå på fester, være på steder der man kan ha det gøy med venner og slikt.
- Fordi vi har filmer og internett.
- De har bedre ting å gjøre, de har nok ikke interesse for dette.
- Fordi det ikke er mange av vennene deres som driver med det, så de vil ikke. Eller fordi de får prestasjonsangst eller ikke liker å få oppmerksomhet.
- **FORDI DET ER JÆVLIG KJEDELIG!**
- Ungdommer på min alder går ikke ofte på teater, konserter og utstillinger for det kan hende de har idrett eller andre aktiviteter som tar mye tid. Eller lettere sagt hele dagen.
- Konserter, da må det være ekte kjendiser fra England eller Amerika som Justin Bieber og One Direction. Og det bør koste mindre og bare være lov for 12–18 år.
- Fordi det som regel er ting som ikke gir så mye mening, og fordi ikke alle interesserer seg for det som blir vist på forestillinger osv.
- Kjedelig.
- Fordi de fleste synes teater og utstillinger er kjedelig.
- Fordi da må dem reise seg for å gjøre ting. De sitter heller hjemme og streamer filmer på pc, fordi det er gratis.
- Fordi folk som går der ansees som tapere.
- Jeg går på det veldig ofte, men jeg tror at for de fleste så er det ikke så interessant.
- Teater: det er alltid så mange gamle der og forestillingene handler om ting vi ikke bryr oss om/ skjønner. Konserter: det er folk vi ikke har hørt om. Utstillinger: det er morsommere å være på utstillinger der du har hørt om kunstneren. Som f.eks. Picasso, og det har de bare i andre land.

- Teknologien vår dobler seg hver 18. mnd., Det forklarer alt.
- Fordi det er kjedelig for det meste.
- Fordi det er bare rare ting der, det er kjedelig bare masse bilder av farger og gummistøvler i hjørner som blir kalt kunst.
- Konserter på Telenor Arena og i Oslo Spektrum er folk på.
- Det er så få som gjør det, så ingen andre gjør det. Uansett så er det vanskelig å få greie på at det skjer noe.
- Siden det er kjedelig.
- Fordi det er uinteressante forestillinger som ungdom ikke synes er morsomme. Derfor bør man sette opp flere teaterstykker og konserter som interesserer ungdom.
- Det er veldig få som tror teater etc. er så gøy og positivt som det er.. De unge som interesserer seg for teater i Drammen har et veldig bra miljø og veldig mange vet hvem hverandre er! Det er et veldig trygt og hyggelig miljø å være en del av ... Det er synd at ikke alle ser det.. Ungdom tror teater bare er tull og kjedelig, men det er det IKKE!
- Det kan være interessant og hyggelig å møte venner på teater, konserter og utstillinger. Du gjør noe i fritiden istedenfor å sitte hjemme foran tv.
- Teater og utstillinger er rett og slett kjedelige! Det er ingen ting der som interesserer oss. Hvis man vil at flere ungdommer skal dra på konsert burde man ha mindre aldersgrenser og personer som vi faktisk liker å høre på.
- Fordi det samfunnet vi lever i nå har bare blitt mindre og mindre sosialt, i forhold til før.
- Kanskje de synes det er kjedelig og at det bare er gøy når man går med klassen. Noen tenker vel at det er litt teit. Jeg synes det er ganske artig men ingen venner går til slikt.

I svarene kommer elevene med mange relevante og plausible forklaringer på hvorfor teater, konserter og utstillinger har lite besøk av ungdom på deres egen alder. Flere peker på at ungdom flest har mye annet de heller velger å bruke tiden sin på, som for eksempel nettbaserte aktiviteter, idrett, fest eller rett og slett bare å henge med venner. Noen henviser til utenforliggende barrierer, som at prisnivået på billetter eller på transport er for høyt, at det er vanskelig å få med seg informasjon om hva som skjer, eller at det rett og slett oppleves som for krevende: «[...] da må

dem reise seg for å gjøre ting. De sitter heller hjemme og streamer filmer [...]» En tredje hovedkategori svar handler om sosiale aspekter, som at venner ikke frekventerer disse arenaene, eller at de ikke identifiserer seg med dem som utgjør publikum; at det er «så mange gamle der», eller at «folk som går der ansees som tapere». Mange av svarene antyder også at det er selve innholdet i forestillingene, konsertene og utstillingene som er forklaringen på at de oppsøkes lite av ungdom. Det oppleves ikke som kult, ikke spennende nok, ikke morsomt nok, ikke interessant, men heller krevende, vanskelig å forstå, til og med meningsløst. Det kan se ut til at mange har et inntrykk av teaterforestillinger, utstillinger og konserter som noe som ikke er relevant for dem, fordi temaene ikke interesserer dem, fordi det er artister eller kunstnere de ikke kjenner til, fordi språket eller formen ikke når inn til dem, eller av andre årsaker.

Om forholdet mellom å umyndiggjøre og myndiggjøre. Det pedagogiske paradoks

Det er svært vanlig, både innenfor ungdomsforskning og ungdomsarbeid, å understreke at man skal arbeide *sammen* med ungdom – at man skal ta deres stemme på alvor, lytte til dem, inkludere dem i beslutninger, gjøre dem til subjekter og ikke objekter osv. Innenfor barne- og ungdomsforskningen snakker man for eksempel om hvordan barn og unge blir posisjonert som medborgere, subjekter eller aktører (Backe-Hansen og Frønes, 2012, s. 20 ff.). Men hva betyr dette i praksis for den type lokalt kulturarbeid som denne boka handler om? Vi kan nærme oss spørsmålet gjennom å tenke litt skjematisk; gjennom å illustrere to ytterpunkter for kulturarbeidets handlingsrom. Det ene ytterpunktet representeres av det kulturarbeidet som er komplett døvt for hva ungdom måtte si og mene om sine ønsker, vaner og vurderinger. Med et slikt utgangspunkt kan man arbeide jevnt og trutt for å spre den kulturen og de aktivitetene man mener er gagnlig for våre unge medborgere, uten noen som helst tillempling eller justering for vurderingene hos dem som skal forholde seg til disse tilbudene. Et slikt ytterpunkt er karikert og kanskje komplett fiktivt, men det er like fullt innenfor handlingsrommet til det lokale kulturarbeidet. Det andre ytterpunktet vil da representeres av den komplette

motsatsen til dette – et populistisk, kunden-har-alltid-rett-arbeid, som er svært lyttende, og som gir kulturbrukerne akkurat det de (sier de) vil ha. Med denne innfallsvinkelen vil de listene over ønsker for fritidstilbud som vi har vist ovenfor, vært veiledende, og iverksatte tiltak vil blant annet dreie seg om å få McDonalds på Konnerud, Kentucky Fried Chicken og Starbucks, samt mer skumparty/party. Men det ville også handlet om det som ligger mer åpenbart innenfor det lokale kulturarbeidets muligheter: parkour-løyper, møtested for gamere eller «sted i byen hvor ungdommer kan få være med venner, uten å få kjeft av andre».

I praksis vil nødvendigvis brorparten av denne type arbeid befinne seg et sted imellom disse ytterpunktene, som også utgjør fallgruver det er lite produktivt å havne i. Dermed vil det også handle om en balanse mellom *umyndiggjøring* og *(be)myndiggjøring*, mellom å bestemme over, gi medbestemmelse eller sette i stand til å bestemme selv. Til en viss grad vil de fleste typer velferds- og kulturpolitikk innebære et element av å *bestemme over*, og dermed et element av å ta avgjørelser på vegne av medborgerne. Dette beskrives gjerne som *paternalisme*. Paternalisme betyr i korte trekk at man på en eller annen måte overstyrer personlig selvbestemmelse fordi man mener at personer ikke evner å handle i samsvar med sin beste interesse (Svendsen, 2013, s. 206). Kulturpolitikken har på mange måter beholdt en paternalistisk kjerne, i den betydning at man ikke overlater til innbyggerne og markedet alene å bestemme hvilken kultur som blir produsert og tilgjengeliggjort (Hylland, 2014). Det er en mistillit til stede overfor både innbyggere og marked.

Når kultur-, fritids- eller velferdspolitikken er rettet mot barn og unge, er det på flere måter en forsterket, eller dobbel paternalisme som blir gjeldende. Som i barne- og ungdomsforskningen, der asymmetrien mellom forsker og dem som forskes på blir forsterket av aldersforskjellen, vil også kulturarbeid og kulturarbeid rettet mot denne delen av befolkningen kunne være preget av forsterket, paternalistisk avstand: «Ikke bare er vi voksne myndighetspersoner som skal legge ting til rette for at dere (i dobbel forstand) umyndige skal få gode liv; vi vet også hva dere bør fylle livene med.»

Et annet spørsmål er om denne avstanden er unngåelig, eller om den er en integrert del av alt arbeid som skal lære opp, legge til rette,

tilgjengeliggjøre og veilede. I begrepet (be)myndiggjøring og i det begrepet som gjerne brukes som nyord for (be)myndiggjøring, *empowerment*, ligger nettopp en idé om opplæring til selvstendighet, hjelp til selvhjelp, tilrettelegging for individuelle valg. Det ligger et anslag av paradoks i dette, som innenfor pedagogikken har blitt beskrevet som «det pedagogiske paradoks» (von Oettingen, 2001): for å bli selvstendig underkaster man seg en autoritet; myndiggjøring gjennom umyndiggjøring. Alt kulturarbeid rettet mot barn og unge bør, slik vi vurderer det, ha en bevisst holdning til disse paradoksene, og til balansen mellom myndiggjøring og umyndiggjøring; mellom å være en autoritet og å ta beslutninger sammen. Å lytte til / tilpasse eller å «gi dem det de ikke visste at de ville ha», som man gjerne pakker paternalismen inn i, innebærer også å måtte reflektere over forholdet mellom tilbud fra det offentlige og tilbud fra det private, eller, med et annet ord, fra markedet.

